

Ilma Murić

INTERKULTURNO POZICIONIRANJE MILJENKA JERGOVIĆA

Sažetak

Miljenko Jergović, pisac, esejista, kolumnista, svojim se ličnim i književnim pozicioniranjem stavlja u "prostor između" južnoslavenske interliterarne zajednice, ne želeći se opredijeliti niti za jednu konkretnu kulturu / naciju čime dekonstruira i razara retoriku o pojedinačnim nacionalnim zajednicama. Iz toga proizlazi i osnovna hipoteza ovoga rada – Jergović je pozicioniranjem između izabrao interkulturnu poziciju te time uspostavio / potvrdio neraskidive interkulture veze između južnoslavenskih književnosti. U cilju istraživanja koristit će se Jergovićevi publicistički tekstovi kroz koje će se sagledati razmišljanja samoga autora te utvrditi interkulturna pozicija koju je Jergović uspostavio u južnoslavenskim književnostima.

Ključne riječi: interkulturno pozicioniranje, Miljenko Jergović, hibridni identitet, južnoslavenska interliterarna zajednica

Uvod

Južnoslavenska interliterarna zajednica danas je suočena s dva procesa: pokušaj nacionalnog zatvaranja književnosti odbacujući sve drugačije i različito, koristeći samo tekovine vlastite nacionalne književnosti, te pokušaj odbacivanja nacionalnog i formiranja interliterarne južnoslavenske zajednice kao mogućeg rješenja (Kovač 2001, Kazaz 2004, Duraković 2015, Džafić 2015). Književnost na južnoslavenskim prostorima oduvijek je bila interkulturna, i danas je, samo što je danas nacionalizam i nacionalno postalo dominantna odrednica, pa otud negiranje interkulturalnosti. Želeći objasniti mnoge književne pojave u južnoslavenskim književnostima dolazimo u međusobne sukobe jer se počinjemo svađati „čije je šta“ (Ugrešić, 2008), upravo zbog pokušaja nacionalnog zatvaranja književnosti i strogo određene pripadnosti pisca i njegovog djela određenoj nacionalnoj književnosti. Iako je to ponekad gotovo nemoguće, nastoji se određeni pisac svrstati u određeni nacionalni okvir, a određenje tog pisca moguće je shvatiti samo u kontekstu južnoslavenske literarne zajednice.

Upravo tom nacionalnom determinisanju i svrstavanju u jednu nacionalnu književnost suprotstavio se Miljenko Jergović, ne želeći biti ni bosanski, ni hrvatski, ni srpski, niti crnogorski pisac, već od svega pomalo. Želeći biti pisac južnoslavenskih književnosti, Jergović se odriče pripadnosti bilo kojoj nacionalnoj književnosti, opredijelivši se na pripadnost svojim čitaocima (što i treba biti primarna pripadnost svih pisaca). Dokaz tome nalazimo u Jergovićevim riječima: „Nisam ni hrvatski, ni bosanski, pripadam samo onima koji moje knjige dobronamjerno čitaju na jeziku kojem su napisane, bez obzira koje su oni nacije.“¹

Zbog veza s Bosnom i Hercegovinom, rođenjem, djetinjstvom i mladalaštvom u Sarajevu u kojem ostaje do rata 1993, te zbog preseljenja u Zagreb, Jergoviću se pripisuje pripadnost bosanskohercegovačkoj ili hrvatskoj književnosti. Međutim, nemoguće je Jergovića uvrstiti samo u bosanskohercegovački ili hrvatski kontekst. I sam Jergović kaže da nije

¹<https://www.vecernji.hr/enciklopedija/miljenko-jergovic-18474> (dostupno 15. 1. 2018)

„svodljiv ni na Hrvatsku, ni na Bosnu.“² Ako bi se Jergović uvrstio samo u bosanskohercegovačke pisce, šta bismo uradili sa njegovim djelima koja tematiziraju život u Hrvatskoj? Ako bismo Jergovića svrstali u hrvatske pisce, šta je sa djelima koja donose priče iz ratnog Sarajeva i ostalim djelima koja oslikavaju Bosnu? I na koncu, šta bismo uradili s njegovim pravom na višepripadnost, ili toliko željeno nepripadanje?

Hibridni identitet

Postkolonijalni teoretičar Homi Bhabha u knjizi *Smještanje kulture* (2004) u okviru postkolonijalne kritike donosi termin *hibridni identitet* – identitet kojeg prožimaju i čine različitosti i drugosti, identitet koji se ne može prikloniti samo jednoj zajednici, već je formiran na tragovima različitosti.

U prilog tome, Bhabha konstatira da je „identitet moguć samo u uslovima negacije bilo kakvog osjećaja originalnosti ili viška, kroz princip premještanja i diferencijacije kojima se uvijek doseže samo liminalna realnost“ (Bhabha, 1987: 120). On je manje zainteresovan za nesvodivi element, „original“, a više za element stranog, za različitost – onaj element koji opstaje i pruža otpor pokušajima apsorpcije, adaptacije, integracije i prevođenja. Ishod jeste da odnos između migrantskog, postkolonijalnog subjekta i dominantne matrice nije u svojoj biti antagonistički, već umjesto toga pribavlja i nadomješćuje (u oba ta smisla) „odsustvo / nedostatak“, ne poričući ni jednu od kultura koje ulaze u novu sintezu.

Zatvaranjem zajednice za druge dolazi do formiranja jednodimenzionalnog identiteta i pucanja društva, te priklanjanja i oponašanja drugih identiteta. U toj i takvoj situaciji formira se treći, tzv. *hibridni identitet(i)*. Ti hibridni identiteti se ne mogu uvrstiti u samo jednu zajednicu jer su mješavina različitosti, pa se pozicioniraju u međuprostor, granični prostor kultura i zajednica. U književnosti to su autori i autorice koji izabiru granicu kao svoju kritičku poziciju, dovodeći u pitanje samu paradigmu svjetske književnosti koja bi mogla biti shvaćena, kako to vidi Homi Bhabha, kao “proučavanje načina na koji kulture priznaju sebe preko svojih projekcija "drugosti". Tamo gde je, nekada, glavna tema svjetske književnosti bilo prenošenje nacionalnih tradicija, možda sada možemo da predložimo da bi transnacionalne istorije emigranata, kolonizovanih, ili političkih izbjeglica – ovih graničnih i pograničnih stanja – mogle da budu poprišta svjetske književnosti”.³

U svojim publicističkim tekstovima Jergović donosi višeslojni hibridni identitet. On ne pripada u potpunosti ni bosanskoj ni hrvatskoj zajednici, u isto vrijeme bivajući dio i bosanskohercegovačke i hrvatske književne zajednice, ne mogavši se oduprijeti niti jednoj od njih.

Publicistički tekstovi

Jergovićevi publicistički tekstovi donose njegova iskustva i doživljaj Bosne, sjećanja iz djetinjstva provedenog u Sarajevu, slike života u ratnom Sarajevu. Jergović donosi dušu Bosne, oslikavajući specifičnu bosansku atmosferu i same ljude u Bosni. Da je zaista vezan za Sarajevo, i da jedan njegov dio još uvijek u Sarajevu, Jergović dokazuje svojim čestim odlascima u Sarajevo, kako zbog stvarnih potreba tako i zbog neraskidivih veza s rodnim gradom, koji uvijek evociraju lijepe uspomene i osjećanja, osjećaj pripadanja tom gradu.

²<http://www.vijesti.me/caffe/miljenko-jergovic-pisac-juznoslovenske-kulture-i-senzibiliteta-148177> (dostupno 15. 1. 2018)

³ Baba, Homi K., *Smještanje kulture*, Beograd: Beogradski krug, 2004.

„Prošloga sam tjedna putovao u Sarajevo. Često sam tamo u posljednjih nekoliko mjeseci. Rješavam administrativne posljedice majčine smrti, zatvaram mrtve bankovne i životne račune, sakupljam i raspoređujem sitniš svake vrste, i jednostoljetni privremeni boravak jedne porodice u Bosni – otvoren dolaskom mog pradjeda Karla Stublera iz njegovih podunavsko-švapskih i banatskih zavičaja – privodim njegovu konačnom kraju.“ (Jergović, 2017)

Često se vraća na djetinjstvo i mladost provedenu u Sarajevu, te mnoge kulturne i društvene događaje koji su obilježili taj period. Oslikavajući te kulturne događaje, Jergović nam donosi duh prijeratnog Sarajeva i dočarava samu atmosferu koja je vladala.

„Početkom osamdesetih osnovana je Akademija scenskih umjetnosti u Sarajevu. Otpočetka to nije bio običan fakultet, ni obična akademija. Imali su otvorenu scenu, dobar noćni klub, a onda i menadžera koji je organizirao koncerte i predstave, stvarao dinamiku i život prostora, koji će, poput nekoga svjetovnog hrama, oduhoviti, profesionalno odrediti, intelektualno i emocionalno usmjeriti generacije sarajevske mladeži, uključujući i one, a možda baš najviše one, koji nikada nisu studirali na Akademiji, niti su imali glumačkih ambicija. Ta je akademija, zahvaljujući profesorima, ali ponajprije voditelju Otvorene scene Obala i njegovoj ekipi, doista bila otvorena institucija, na način one antičke akademije, u kojoj se poučavala i uzdizala zajednica, i koja će u nastupajućim godinama i desetljećima, osobito u ratu, proizvesti neka od remek-djela žive kulture ovoga grada.“ (Jergović, 2017)

Ono što je nemoguće ne zapaziti u Jergovićevim tekstovima je njegov stav prema institucionalizaciji religije, te odnosu čovjeka prema religiji. Jergović pokazuje naklonost ka religijama, onim njihovim pozitivnim, humanim stranama kakve su bile nekad prisutne u Sarajevu, običaji koji se vjekovima njegovali i koje su ga činili onim što ono jest, mjesto susreta kultura i civilizacija. Ono prema čemu Jergović iskazuje negativan stav, jeste institucionalizacija i politizacija religije, njeno pretjerano iznošenje u javnost, te korištenje u nacionalne i političke svrhe.

„U Sarajevu me je ovaj put dočekao jedan drukčiji Ramazan. I odmah imam potrebu da se pravdam i objašnjavam: ne prigovaram ništa, samo konstatiram. I dodajem, ne bih li bio baš skroz politički korektan, riječ je o istoj vrsti drukčijosti koja se vidi i u većinski kršćanskim zajednicama, u vrijeme njihovih blagdana. Eto, recimo, u Zagrebu.“ (Jergović, 2017)

„Takvi su, eto, bili sarajevski iftari osamdesetih, na Sepetarevcu, Mejtašu i Bjelavama, tamo gdje me je zvalo i gdje sam išao, da nikad ne zaboravim, i da mi se za cijeli život upiše i utisne, tako da je i to sad dio onog stublerovskog dragocjenog nasljeđa, što ga iz Sarajeva odnosim, sve dobro pazeći da na kraju ništa ne ostane iza nas.“ (Jergović, 2017)

U tekstovima koji problematiziraju svakodnevnicu hrvatske politike, društva i kulture, Jergović prenosi svoj doživljaj života u Zagrebu. Oslikavajući svakodnevne pojave u Zagrebu, on izražava svoj sud o tim pojavama.

Jergovića iritira hrvatski jezički purizam, koji rezultira novim neprirodnim i vještačkim riječima, te izmišljanjem novih, inovativnih naziva za predmete i objekte. Njemu smeta to što se pjesnici koji bogate i inoviraju jezik, pridonoseći leksičkom bogatstvu jezika na prirodan i umjetnički način, izjednačavaju s lingvistima koji na nasilan način uvode nove riječi u jezik.

„Nevolja hrvatskog jezika, i tu se on doista i razlikuje od srpskog, u tome je što se jezikoslovci ovdje smatraju jezikotvorcima. Pa im onda biva dopušteno da trijebe riječi u jeziku, i da

izmišljaju nove. Dane su im ovlasti kakve može imati samo hrvatski jezični genij, i kakve imaju veliki pjesnici, a naročito oni koji se bave životom živih riječi.“ (Jergović, 2017)

Potreba za nacionalističkim, potreba za iznalaženjem načina kako ćemo se razlikovati jedni od drugih, također je prikazana u Jergovićevim publicističkim tekstovima, i onda kada tu potrebu koristimo pretvarajući jezik iz sredstva za komunikaciju u nacionalno pitanje. „Jezikom se govori, njime se iskazuje, osim što se komunicira, označava, etiketira. Ali koga je za to u ova mračna doba briga? Možda doba i jesu tako mračna zato što nikoga nije bila briga.“ (Jergović, 2017)

Jergović se suprotstavlja potrebi nacionalnog deklarisanja pisaca, slikara, umjetnika i ljudi u javnoj sferi života, i sam ostajući nacionalno neopredijeljen, pobijajući tako bitnost nacionalne odrednice bilo kojeg čovjeka. Često u svojim tekstovima tematizuje problem deklarisanja umjetnika, te nacionalnog „čerupanja“ ili „čuškanja“ hvale vrijednih stvaraoca umjetnosti.

„Ime Otona Župančića se među imenima zagrebačkih i hrvatskih lokacija pojavilo u ona već jako davna jugoslavenska vremena, i do danas nije bilo načina da ga se iskorijeni. Naime, iako je pripadao partizanskom odjeljku našega zajedničkog kulturnog imaginarija, Župančić je bio neusporedivo veća i značajnija pojava: jedan od najznačajnijih slovenskih književnika i književnih prosvjetitelja dvadesetog stoljeća, gromadna i dominantna figura kakve se javljaju pogotovu u malim kulturama i slabo frekventnim jezicima. A odnosi sa Slovencima do danas još nisu tako loši, niti je stvorena takva ideološka osnova za mržnju prema njihovoj kulturi, e da bi se prebrisala imena slovenskih značajnika, kao što su već izbrisana sva srpska imena iz nazivlja zagrebačkih ulica. Eto, tako je i moguće da se jedna vrlo lijepa zagrebačka ulica još uvijek zove imenom Otona Župančića, premda su već odavno Župančićevi tekstovi očišćeni iz čitanki, a rijetki se još sjećaju „Cicibana“, u izdanju zagrebačke Mladosti, biblioteka Vjeversica, s ilustracijama Nives Kavurić Kurtović.“ (Jergović, 2017)

Prošlost, a i sadašnjost nam je zajednička, toga smo i previše svjesni pa se zato toliko i trudimo da pokidamo sve međusobne veze i stvorimo nacionalnu živicu, unutar čijih granica nećemo znati za ništa sem svoga i vlastitog. Kao rezultat toga javila se potreba „prebacivanja“ pisaca, glumaca, umjetnika općenito, na ovu ili onu stranu živice.

„Kakav je, zapravo, vaš problem sa Šerbedžijom? To što je Šerbedžija Srbin? Nije to. Osim što se, čak i u hrvatskim narodnim kazalištima, nađe još Srba, koje se pušta na miru ili ih se čak smatra velikim hrvatskim glumcima, Šerbedžija baš i nije neki naročito krupan i samosvjestan Srbin. To što je Šerbedžija govorio, ili što nije govorio, a trebao je govoriti, 1991. ili nekih sljedećih godina?“ (Jergović, 2016)

Jergović vrlo često piše o potrebi nacionalnog „čišćenja“ kao jednom od kulturnih postratnih sindroma. To je potreba nacionalne „čistoće“ u svim sferama umjetnosti, kulture i društva. To je pitanje „tobožnje krivice“, a ta krivica se zapravo krije iza nacionalnog ključa. „Što bi ostalo od hrvatskog kazališta, televizijskog dramskog programa i filma sedamdesetih i osamdesetih godina kada bi se iz njih izbrisao Rade Šerbedžija. Otprilike ono i onoliko koliko je ostalo od hrvatske književnosti nakon što je iz nje prognan Ivo Andrić. Osim što je lažljivo i prijetvorno mrtvoga Andrića vraćati u književnost kojoj on živ više nije pripadao, to je i nemoguće. Slična je stvar i sa Šerbedžijom, koji će jednoga dalekog, vrlo dalekog dana također biti prošli čovjek. Tada će za hrvatsku kulturu i što se njega tiče biti prekasno. Katedrale stoje tamo gdje jesu, dok ljudska djela ostaju onima koji su ih željeli i razumjeli.“ (Jergović, 2017)

Problem nacionalnog opredjeljenja umjetnika, vječitih rasprava ko, gdje, kada i kome pripada, pokušaji naknadnog izbacivanja ili ubacivanja umjetnika u određeni kanon i kulturu posljedica su nacionalnog zatvaranja zajednica. Jergović u svojim publicističkim tekstovima sve te pojave prikazuje na realan i suštinski način, gdje postaje jasna sva besmislenost i apsurdnost gledanja umjetnika s aspekta nacionalnog.

Jugonostalgija prisutna je u svim zemljama bivše Jugoslavije, naročito kod onih starijih generacija. Ali, kod novih naraštaja koji su rođeni u ratnom ili postratnom periodu, jugonostalgija nije prisutna, iako nam se čini da i oni žale za tim „boljim“ vremenima, ali oni zapravo žale za nedostatkom svega onoga što se tada dešavalo u muzici, književnosti i umjetnosti, pa im ostaje da odrastaju na onim istim kulturnim tekovinama na kojim su odrastali i njihovi roditelji. Jergović oslikava tu atmosferu „lažne“ nostalgije, koja krije krizu kulture i umjetnosti u današnjem društvu.

„Nostalgija? Ne, na žalost nije to učinak nostalgije. Riječ je o nečemu što je puno gore, riječ je o praznini i o dojmu kako se u posljednjih četvrt stoljeća više ništa oko nas ne događa. Ili nismo u stanju upamtiti ono što se događa. I onda bivaju mnogo življi i svježiji pjevači koji su prestali pjevati oko 1987, od onih koji su pokušavali pjevati lani i preklani. Prvih se, ipak, po nečemu još sjećamo. Drugi su potonuli u prehistorijski zaborav. Kako je to moguće? Vrijedilo bi malo i o tome razmisliti.“ (Jergović, 2017)

U Jergovićevim tekstovima se često vidi njegova naklonost ka onima koji su uspješni i ostvareni u svojoj profesiji zbog vlastitog truda i rada, a ne zbog toga što su nacionalno određeni.

„Ana Mužičuk ukrajinska je šahistica, koja je godinama nastupala za reprezentaciju Slovenije, e da bi od 2014. zaigrala opet za Ukrajinu – ovo navodim da bi se znalo kako Ani nacija i domovina baš i nisu neki snažan fetiš ili afrodizijak – dvostruka je svjetska šahovska prvakinja, u brzopoteznom i u blic-šahu, ali neće braniti osvojene titule, i to zato što se sljedeće svjetsko prvenstvo igra u Rijadu, u Saudijskoj Arabiji.“ (Jergović, 2018)

Pored bosanskohercegovačke i hrvatske tematike, Jergovićevi publicistički tekstovi obrađuju i pojave u svijetu koje predstavljaju recepciju svjetskih dešavanja u kontekstu pojedinca na južnoslavenskim prostorima. Tu je primjetan doživljaj stvari od globalnog značaja od strane malog čovjeka na margini Evrope, koji vrlo dobro shvata i uviđa svjetsku politiku.

Jergović oštro osuđuje kurs američke politike kakvu vodi Donald Trump, otvoreno govoreći o „providnosti“ i očiglednosti Trumpovih postupaka i izjava. Također, podvrgava kritici nedemokratsnost i nazadnost arapskog svijeta i njegovog ustroja.

„A Melaniji i Ivanka se, vidiš, nije dogodilo ništa. Objašnjenje je jednostavno: ćafirski poglavica osim što je doletio u Saudiju da svojim belaj-hanumama pokazuje deve naumio je da kralju Salmanu, svome velikom, inače malo dementnom ahabu, proda oružje. I prodao mu ga je po cijeni od sto milijardi dolara. To je razlog što ni jednoj ni drugoj strani, ni ćafirima ni pravovjernicima, više ništa nije bilo uvredljivo.“ (Jergović, 2017)

Društveni i politički režimi, svjetska politika, fašizam i nacizam često su predmet kritiziranja u Jergovićevim publicističkim tekstovima. Jergović društvena i politička dešavanja spušta na nivo svakodnevnih životnih događanja i manipulacija, približavajući tako čitaocu naizgled zamršene političke igre.

„Na kraju Drugoga svjetskog rata kada je Europa počela izgrađivati svoj današnji subjektivitet iz ratne pobjede rodila su se dva velika pobjednička imperija: američki, koji je,

istina, ostao s druge strane oceana, ali je ovladao polovinom svijeta, i sovjetski, koji je oslobađajući Europu od najvećeg zla koje ju je moglo zateći, od nacizma i fašizma, usput progutao pola Europe. Osim što je europski istok podložio svojoj imperijalnoj volji i ideologiji, Austriju je ucijenio i zatočio, Finsku ograničio u njezinom suverenitetu, okružio Berlin i stupio na pola koraka od Rima i Pariza.“ (Jergović, 2017)

Tematika Jergovićevih publicističkih tekstova veoma je široka. Ona se kreće od sarajevskih ratnih priča, preko svakodnevnih dešavanja u Zagrebu, pa do „dekodiranja“ i analize svjetskih dešavanja. U svim tim tekstovima Jergović oslikava sebe, donosi svoj identitet i daje nam priliku da upoznamo njegovu ličnost. Jasno je vidljiv Jergovićev stav prema bitnim životnim, političkim, društvenim, nacionalnim i kulturnim pitanjima. Uzimajući to sve u obzir, ostaje jasno zašto se Jergović kao pisac odlučio za nacionalnu (ili bilo koju drugu) nepripadnost.

Zaključak

Miljenko Jergović sebe vidi i doživljava kako u bosanskom, tako i u hrvatskom društvu, bivajući time dio južnoslavenskog društva. On sebe vidi i doživljava kao dio južnoslavenske književne zajednice, pripadajući tako i bosanskoj, i hrvatskoj, i srpskoj i crnogorskoj književnosti. Jergović zna da bi se opredijelivši samo za jednu od književnosti odrekao jednog dijela svog identiteta. On sebe jedino shvata i doživljava samo kao dio južnoslavenske književne zajednice, nikako kao pisca samo jedne nacionalne književnosti.

Zbog toga i sam Jergović uviđa da nije podoban niti jednoj nacionalnoj zajednici, jer se one zatvaraju u sebe i traže nacionalno opredjeljenje pa kaže da jedino što mu pripada u Hrvatskoj jeste jezik, kao i jezik u Bosni, Srbiji i Crnoj Gori. Time „stavlja tačku na i“ aktuelnim raspravama o jeziku na južnoslavenskim prostorima, koje su doduše više političke nego naučne, i koje se u takve svrhe i koriste kao bi se njima manipuliralo masama u cilju zatvaranja nacionalnih zajednica, kako se ne bi konačno priznala istina o interkulturalnim vezama južnoslavenskih književnosti i njihovoj međusobnoj isprepletenosti i povezanosti.

Ne odlučivši se niti za jednu nacionalnu književnost, opredijelivši se za identitet pisca unutar južnoslavenske književnosti, Jergović je tako svojim djelima uspostavio interkulturalni kontekst. On donosi sliku Bosne, sliku Hrvatske, svoja iskustva o tim zemljama i doživljaj svijeta i života u njima. Njegova djela tematizuju ratno Sarajevo, duh Bosne, život u Zagrebu, reakcije na politički, društveni, kulturni život Zagreba, donosi poređenje svijeta i života u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Upravo tom raznovrsnošću tematike, njegovanjem i jedne i druge zajednice, ne odričući se pritom ni jedne ni druge kulture i tradicije, Miljenko Jergović stoji na razmeđu dviju ili više kultura koje njeguje u svom književnom djelu, gradeći tako interkulturalne veze u južnoslavenskim književnostima.

Jergovića je nemoguće (po)dijeliti i uvrstiti samo u bosansku ili hrvatsku književnu zajednicu. Odijelivši se od jedne kulture, on prestaje biti to što kao pisac jeste, ono što čini njegov identitet. Zato je njegov identitet hibridni jer je sačinjen od dvije kulture i tradicije, i zbog toga se ne može opredijeliti niti za jedan prostor, te bira međuprostor, ne dajući mogućnost da postane ni „naš“ ni „njihov“, već „svačiji“, uspostavljajući time interkulturalnu poziciju u južnoslavenskim književnostima.

Izvori

1. Jergović, Miljenko, *Šta govorimo o sebi dok govorimo o Šerbedžiji*, <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/sto-kazemo-o-sebi-dok-govorimo-o-serbedziji/> (dostupno 10. 1. 2018)
2. Jergović, Miljenko, *Od sarajevskih do zagrebačkih iftara*, <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/putopis-od-sarajevskih-do-zagrebackih-iftara/> (dostupno 15. 1. 2018)
3. Jergović, Miljenko, *Audicija: najigranija studentska igra u povijesti glume*, <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/audicija-najigranija-studentska-vjezba-u-povijesti-glume/> (dostupno 15. 1. 2018)
4. Jergović, Miljenko, *Preporod hrvatskog jezika u hotelu za gume*, <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/preporod-hrvatskog-jezika-u-hotelu-za-gume/> (dostupno 17. 1. 2018)
5. Jergović, Miljenko, *Mjesni odbor hrvatskog urara Janka Matka*, <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/mjesni-odbor-hrvatskog-urara-janka-matka/> (dostupno 14. 1. 2018)
6. Jergović, Miljenko, *Sablazan u Rijadu i ultimatum protiv Al Jazeera*, <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/sablazan-u-rijadu-i-ultimatum-protiv-al-jazeera/> (dostupno 6. 1. 2018)
7. Jergović, Miljenko, *Ana Muzičuk i pravo da gologlava igra šah*, <https://www.jergovic.com/sumnjivo-lice/ana-muzicuk-i-pravo-da-gologlava-igras-sah/> (dostupno 18. 1. 2018)

Literatura

1. Bhabha, Homi K. (2004): *Smeštanje kulture*, Beogradski krug, Beograd.
2. Duraković, Esad (2015): *Bosanskohercegovački književni obzori*, KDBH Preporod, Zagreb.
3. Džafić, Šehrzada (2015) *Interkulturni (kon)tekst bosanskohercegovačke interliterarne zajednice*, Dobra knjiga, Sarajevo.
4. Đurišin, Dionýz (1991), *Daljnje mogućnosti i perspektive istraživanja međuknjiževnog procesa*, [u:] Komparativno proučavanje jugoslavenskih književnosti, sv. 4, ur. Franjo Grčević, Zavod za znanost o književnosti Filozofskog, Zagreb.
5. Kovač, Zvonko (2001): *Poredbena i/ili interkulturna povijest književnosti*, Književna smotra, Zagreb.
6. Ugrešić, Dubravka (2008), *Kultura laži*, Izdavač Fabrika knjiga, Zagreb.

INTERCULTURAL POSITIONING OF MILJENKO JERGOVIĆ

Abstract

Miljenko Jergović, writer, essayist, columnist is placing himself with his personal and literature positioning in "space between", with no intend to choose any of culture / nation, deconstructing rhetoric about individual national communities. From that emanates a hypothesis of this work – Jergović chosed intercultural position and made / confirmed inseparable intercultural conections between yugoslavian literary communities. For the goal of research

will be used Jergović's publicist texts. By reading and analysing Jergović's publicist texts will be find out thought of Miljenko Jergović, and also will be realised intercultural position which Jergović has made in yugoslavian literatures.

Key words: intercultural positioning, Miljenko Jergović, hybrid identity, yugoslavian interliterary community